

KOMISIJA EVROPSKIH SKUPNOSTI

Bruselj, 22.10.2007
COM(2007) 642 konč.

SPOROČILO KOMISIJE SVETU IN EVROPSKEMU PARLAMENTU

Poročilo o napredku strategije za trajnostni razvoj 2007

{SEC(2007) 1416}

KAZALO

1.	Uvod.....	3
2.	Zagotavljanje skladnosti strategij EU in partnerstva med akterji	3
3.	Ocena doseženega napredka pri doseganju ključnih izzivov	4
3.1.	Podnebne spremembe in čista energija	4
3.2.	Trajnostni promet	5
3.3.	Trajnostna poraba in proizvodnja.....	6
3.4.	Ohranjanje in upravljanje naravnih virov	7
3.5.	Javno zdravje.....	9
3.6.	Socialna vključenost, demografija in migracije	10
3.7.	Svetovna revščina.....	10
4.	Medsektorske politike	11
4.1.	Izobraževanje in usposabljanje	11
4.2.	Raziskave in razvoj	12
4.3.	Financiranje in gospodarski instrumenti	12
5.	Partnersko sodelovanje.....	13
5.1.	Komunikacija, pritegnitev akterjev in povečanje uspeha	13
5.2.	Doseganje rezultatov	13
6.	Sklene ugotovitve.....	14

1. UVOD

Evropski svet je leta 2005 začrtal načela, ki bi Evropo vodila po poti trajnostnega razvoja. Ta načela vključujejo stalno potrebo po spodbujanju gospodarske blaginje, ki temelji na inovativnem, konkurenčnem in ekološko učinkovitem gospodarstvu, varstvu in izboljšanju kakovosti okolja ter na spodbujanju enakosti in socialne kohezije v solidarnosti z ostalim svetom. Leta 2006 je Evropski Svet sprejel prenovljeno strategijo trajnostnega razvoja (v nadaljnjem besedilu: strategija), ki opredeljuje enoten in skladen načrt za učinkovitejše izpolnjevanje teh načel in doseganje splošnega cilja trajnostnega razvoja, zapisanega v Pogodbi. Načrt sestavlja sedem bistvenih izzivov, s katerimi se mora Evropa spopasti, če želi napredovati na poti trajnostnega razvoja in obdržati trenutno raven uspešnosti in blaginje. Svet je v načrtu priznal, da so cilji strategije dosegljivi le v tesnem sodelovanju z državami članicami, zato je sprožil nov postopek pregledovanja in poročanja, v katerem so udeležene tudi Komisija in države članice.

To poročilo o napredku je prvi pregled stanja na podlagi novega načina dela. Proučuje rezultate približevanja sedmim bistvenim ciljem in prepozna pobude politik na ravni EU ali držav članic, ki so prispevale k tem rezultatom. Ker pa pomembnega razvoja ne bi bilo mogoče prikazati samo na podlagi podatkov enega leta, so bili podatki iz leta 2000 izbrani za osnovo, na podlagi katere je mogoče meriti napredek na različnih področjih.

Poročilo je prva slika trenutnega stanja¹. V bistvu kaže sorazmerno skromen napredek. Razvoj pobud politik na ravni EU in držav članic je bolj spodbuden. Podnebne spremembe in trajnostna energija sta že postali glavni prednostni nalogi domačih in mednarodnih programov EU. V prihodnjih letih bi morali rezultati tega dolgoročnega razvoja na področju politik postati vidni tudi v praksi. Zdi se, da se različni akterji vse bolj strinjajo o tem, katere naloge so prednostne: EU, države članice, skupine državljanov, nevladne organizacije in podjetja se vedno pogosteje osredotočajo na ista vprašanja in sodelujejo pri doseganju istih ciljev.

V okviru nadaljevanja ukrepov na podlagi Svetovnega vrha o trajnostnem razvoju iz leta 2002 in usklajevanja strategije je pregled stanja podlaga razpravam na različnih forumih o področnih politikah glede prilagoditve smeri ali hitrosti pobud politik, da bi se dolgoročno prilagodili in znova opredelili cilji.

2. ZAGOTAVLJANJE SKLADNOSTI STRATEGIJ EU IN PARTNERSTVA MED AKTERJI

Ena od pglavitnih nalog strategije iz leta 2006 je bilo pritegniti vse akterje, EU, države članice na nacionalni, regionalni in lokalni ravni ter civilno družbo in podjetja, da bi se oblikovalo partnerstvo, osredotočeno na iste prednostne naloge, in bi se zagotovila skladnost med vsemi politikami. To je dolgoročen postopek, vendar izkušnje prvega leta izvajanja strategije kažejo, da je to mogoče.

Iz pregleda je razvidno, da je zagotavljanje skladnosti vseh politik izziv, ki je skupen vsem ravnam upravljanja. Izziv na ravni EU je delovanje za približevanje

¹ Analiza napredka strategije na željo Sveta sloni na različnih virih: na nacionalnih poročilih, ki jih priskrbijo nacionalni koordinatorji za strategijo, kot je določeno v strategiji EU, na poročilu Eurostata o spremljanju trajnostnega razvoja, ki temelji na kazalnikih trajnostnega razvoja z referenčnim letom 2000, ter na delovnem dokumentu služb Komisije in neodvisni svetovalni študiji.

vseobsegajočemu dolgoročnemu cilju trajnostnega razvoja s poudarkom na kakovosti življenja, enakosti med generacijami in dolgoročni sposobnosti preživetja evropske družbe, ter srednjeročnemu cilju rasti, konkurenčnosti in novih delovnih mest po lizbonski strategiji. Programa za energijo in podnebne spremembe sta dober zgled zbliževanja teh srednjeročnih in dolgoročnih ciljev. Še en tak primer je enotni trg, ki kaže, kako lahko odpiranje trga skupaj s socialnimi in okoljskimi ukrepi spodbuja rast in blaginjo. K zagotavljanju skladnosti vseh politik je prav tako prispeval program boljše pravne ureditve EU, ki je zahteval sistematično ocenjevanje gospodarskih, socialnih in okoljskih vplivov vseh glavnih pobud politik.

3. OCENA DOSEŽENEGA NAPREDKA PRI DOSEGANJU KLJUČNIH IZZIVOV

V nadaljevanju sledi pregled stanja na vseh sedmih prednostnih področjih strategije. V njem so izpostavljeni ukrepi tako na ravni EU kot na ravni držav članic za približevanje političnim ciljem. Vsi izzivi so med seboj povezani, tako da rešitve enega vplivajo na druge in se med seboj dopolnjujejo.

3.1. Podnebne spremembe in čista energija

EU napreduje v zmanjševanju emisije toplogrednih plinov in po napovedih bo Skupnost kljub rasti gospodarstva dosegla zastavljeni kjotski cilj, če bodo države članice v kar najkrajšem času vzpostavile in izvedle svoje načrtovane dodatne politike in ukrepe.

V letu 2005 so se emisije toplogrednih plinov v državah EU-15 zmanjšale za 2 % glede na vrednost izhodiščnega leta iz Kjotskega protokola.

Za izpolnjevanje kjotskih ciljev se bo treba bolj zanašati na obnovljive vire energije. Celotna poraba obnovljivih virov energije v EU-27 se je v devetdesetih letih dvajsetega stoletja v povprečju povečala za 3,2 % na leto ter narasla na 4,1 % med leti 2000 in 2005. Kljub temu povečanju pa je zaradi sorazmerno visoke stopnje rasti bruto nacionalne porabe delež obnovljivih virov v končni porabi energije leta 2005 dosegel samo 8,5 %. Povprečna letna rast ne zadošča za izpolnitev cilja 12 % celotne porabe do leta 2010. Leta 2005 je delež biogoriv v EU-27 predstavljal samo 1,08 %, kar je daleč od zastavljenih 5,75 % za leto 2010.

Na ravni EU je na tem področju prišlo do pomembnega razvoja naprednih politik; najpomembnejša od njih je nova integrirana politika EU za podnebne spremembe in energijo, sprejeta na Evropskem svetu v marcu 2007, ki opredeljuje ambiciozne zavezujoče cilje do leta 2020 za zmanjšanje toplogrednih plinov ter za uporabo obnovljivih virov energije in biogoriv. Druge pobude vključujejo akcijski načrt o energetske učinkovitosti (oktober 2006) ter zajemanje in shranjevanje ogljika².

² Sporočilo z dne 10. januarja „Omejevanje globalnih podnebnih sprememb na 2 stopinji Celzija: Pot do leta 2020 in naprej“ in „Energetska politika za Evropo“.

Skoraj vse države članice so zdaj sprejele nacionalne strategije na področju podnebnih sprememb kot ločene strategije ali kot del nacionalnih paketov energetske politike. Nekatere so vzpostavile posebne službe in znanstvene svete, ki obravnavajo podnebne spremembe (Velika Britanija, Švedska). Nekatere so sprejele pobude na področju obdavčenja. Triindvajset nacionalnih dodelitvenih načrtov je bilo v letu 2007 sprejetih v okviru direktive o trgovanju z emisijami, v skladu s katerimi so se emisije letno zmanjšale na 1903,43 Mt namesto na 2101,64 Mt, kot so države članice prvotno predlagale.

Za izpolnitev ciljev na področju podnebnih sprememb in energije v dogovorjenih rokih se bo treba še naprej truditi. Uspeh sistema za trgovanje z emisijami zahteva neprekinjeno posvečanje temu področju, še zlasti spodbujanju uporabe obnovljivih virov energije in trajnostne uporabe biogoriv ter razvoju strategij in načrtov za prilagajanje podnebnim spremembam.

3.2. Trajnostni promet

Evropa še ni na poti trajnostnega prometa. Poraba energije v prometu, kot približek povpraševanj v prometu, je med letoma 2000 in 2005 v državah EU-27 naraščala po stopnji 1,3 % letno, kar je le malo manj od 1,7-odstotnega povprečja BDP v istem obdobju, kar ne kaže na skorajšnjo prekinitev povezave med obema.

Emisije toplogrednih plinov v prometu še rastejo in so med letoma 2000 in 2005 v državah EU-27 dosegle povprečno letno stopnjo rasti 1,2 %. V letu 2004 je domači transport v državah EU-15 povzročil 21 % vseh emisij toplogrednih plinov. Med letoma 1990 in 2004 so se emisije toplogrednih plinov zaradi domačega prometa povečale za 26 %, medtem ko so se emisije v večini drugih sektorjev v istem obdobju zmanjšale. Povprečne emisije CO₂ na kilometer novih osebnih vozil so se v EU-15 med letoma 2000 in 2004 postopoma zmanjševale po povprečni letni stopnji 1,3 %, vendar je ta stopnja sprememb počasnejša od stopnje v prejšnjem desetletju in ne zadostuje za dosego cilja za leto 2008/09, ki je 140 gramov na kilometer, ali cilja za leto 2012, ki je 120 gramov na kilometer.

Cilj doseči uravnotežen premik k okolju prijaznim prevoznim sredstvom, ni bil izpolnjen. Rast deleža cestnega tovornega prometa v kopenskem tovornem prometu se je v državah EU-27 od leta 2000 nadaljevala, čeprav je to potekalo sorazmerno počasi; ta je v letu 2005 dosegel 76,5 %. Obseg potniških kilometrov opravljenih z avtomobili se je v državah EU-15 relativno ustalil, a je vseeno dosegel 84,8 % vsega kopenskega prevoza potnikov. Zgostitve v cestnem prometu so naraščale.

Spodbudno je, da je bil napredek dosežen na področju zmanjševanja emisij onesnaževanja iz prometa, pri čemer so v povprečju med letoma 2000 in 2004 emisije predhodnikov ozona upadle za 4,4 % letno, emisije delcev pa za 4,2 %.

Prav tako se je kljub povečanemu obsegu cestnega prometa stalno manjšalo število nesreč s smrtnim izidom tako v EU-27 kot v EU-15. Države EU-15 so na dobri poti, da bodo izpolnile predlagani cilj in razpolovile število smrtnih žrtev v prometu do leta 2010 v primerjavi z letom 2000, države EU-27 pa za tem ciljem nekoliko zaostajajo.

Razvoj ključnih politik EU vključuje vmesni pregled Bele knjige o prometu, ki ga izvede Komisija, Zeleno knjigo o mobilnosti v mestih, sprejetje uredb (znanih kot standarda Euro 5 in 6), ki določajo strožje standarde za osebna in lahka vozila, ter predloge Komisije o spremembi Direktive o kakovosti goriva in Direktive 2003/96 glede minimalnih stopenj trošarine za dizelsko gorivo ter vključitve letalstva v sistem

EU za trgovanje z emisijami. Sprejet je bil paket liberalizacije železnic in pregledan pravni okvir storitev javnega prevoza.

Države članice se poskušajo z vrsto ukrepov približati bolj trajnostnemu prometu in okolju prijaznejšim oblikam prevoza. Prometno strategijo ima samo nekaj držav članic (FI). Druge so vključile trajnostni promet v druge strategije (na primer nacionalno prostorsko načrtovanje, strategije financiranja (IE, IT)). Druge pobude segajo od cestnin za tovornjake (AT) do posodobitve cestne infrastrukture in uvedbe davkov (BG). V nekaterih državah članicah so sprejeli davčne ukrepe za spodbuditev zmanjšanja emisij toplogrednih plinov z uporabo manjših vozil z učinkovitejšo porabo goriva (DK, BE), alternativnih goriv (RO) in biogoriv (AT, BG), z uvedbo oprostitev plačila trošarin (DK), z davčnimi subvencijami (HU) in finančnimi spodbudami (IT). Nekatere države članice so uvedle lokalne omejitve hitrosti ter sisteme „parkiraj in se pelji“ (AT, MA). Mnoge države podpirajo premik k okolju prijaznejšim multimodalnim oblikam prevoza (DK, HU) za potnike (CZ) in tovor (NL). Pobude javnega prevoza vključujejo naložbene sheme za železnice (nacionalne, regionalne in primestne), cestne takse in posebne pobude za spodbujanje kolesarjenja (AT, BG, DK, FR, IT, UK). Za zagotavljanje varnosti v cestnem prometu so nekatere države članice sprejele nacionalne strategije za varnost v cestnem prometu (CZ, GR), medtem ko so se druge osredotočile na izboljšano pregledovanje vozil (npr. BG) in strožje sisteme nadzora hitrosti (FR).

Možno je še nadaljnje ukrepanje. Države članice bi se lahko odločile na primer za spodbujanje tehnologij za učinkovitejšo porabo goriv, bolj ekološki pogon vozil in rabo okolju prijaznejših oblik prevoza, ki so energetske manj intenzivne, lahko bi poostrele standarde emisij onesnaževal in intenzitete toplogrednih plinov za vsa prevozna sredstva, nadaljevale z razvojem kartiranja in meritev hrupa, da bi pri viru zmanjšale hrup, ki ga povzroča promet, začele kampanje za mobilnost v mestih in čim bolj izrabile obstoječo logistiko ter razvile metodologije za obdavčenje infrastrukture.

3.3. Trajnostna poraba in proizvodnja

Trajnostno porabo in proizvodnjo na splošno je težko zanesljivo meriti. Po drugi strani osnovni kazalec „produktivnost virov“ kaže na prekinitev povezave med porabo snovi in gospodarsko rastjo. Poleg tega vse več podjetij poroča o svojih okoljskih rezultatih, na trgu pa se pojavlja tudi vse več trajnostnih proizvodov in storitev. Vendar kljub napredku ostaja še veliko možnosti neizkoriščenih. V EU je na primer povprečna snovna intenzivnost približno 1 kg/EUR, kar je malo manj kot v Združenih državah Amerike, vendar dvakrat več kot na Japonskem³. EU bi na stroškovno učinkovit način lahko prihranila vsaj 20 odstotkov svoje trenutne porabe energije, kar je enakovredno 60 milijardam EUR na leto ali trenutni skupni porabi energije Nemčije in Finske.

EU je uvedla vrsto pobud za pregledovanje, spodbujanje in pospeševanje trajnostnih vzorcev proizvodnje in porabe, namreč izvajanje Direktive glede okoljsko primerne zasnove izdelkov, ki rabijo energijo, akcijski načrt EU za okoljske tehnologije⁴ in nadaljevanje dela na sistemu za preverjanje okoljskih tehnologij. EU si ob podpori držav članic še naprej prizadeva za izboljšanje sistemov okoljskega označevanja in

³ Poročilo EEA, *Trajnostna raba in upravljanje z naravnimi viri*, št. 9/2005.

⁴ http://ec.europa.eu/environment/etap/pdfs/comm_pdf_com_2007_0162_f_en_acte.pdf.

spremljanja okolja. Vendar število izdelkov, opremljenih z oznako za okolje, ostaja majhno, privzem sistema za okoljsko ravnanje in presojo (EMAS) pa je prav tako zelo omejen, saj naj bi bilo registriranih samo okrog 5000 podjetij, ki uporabljajo sistem EMAS (od skupaj približno 29 milijonov podjetij, ki delujejo v EU).

Države članice trajnostno porabo in proizvodnjo urejajo na podlagi raznih strategij in akcijskih načrtov. V teku je vrsta oglaševalskih kampanj in akcij, katerih cilj je spodbujanje trajnostne porabe, na primer vodnik Združenega kraljestva za bolj ekološko osveščeno življenje in njihova kampanja „Vsako dejanje šteje“ (Every Action Counts), tekmovanja v šolah, ki podpirajo trajnostno porabo (AT) in kampanja „Zelena odgovornost“ (Green Responsibility) (DK).

Organi oblasti po vsej EU se dejavno zavzemajo za spodbujanje in podporo družbene odgovornosti gospodarskih družb (CSR). Na Nizozemskem so organi ustanovili CSR Nizozemska, ustanovo za izmenjavo znanja in izkušenj. Podjetja, ki kotirajo na francoski borzi, morajo po zakonu v svoja letna poročila vključiti socialne in okoljske podatke.

Deset držav članic je sprejelo nacionalne akcijske načrte za zelena javna naročila, nekatere pa so si tudi določile nacionalne cilje zelenih javnih naročil. Na Nizozemskem mora biti do leta 2010 celotno javno naročanje 100-odstotno trajnostno. Velika Britanija je sprejela načrt trajnostnega javnega naročanja. Švedski svet za upravljanje okolja, podjetje v solasti centralne in lokalne vlade in Konfederacije švedskih podjetnikov, javne naročnike, ki želijo v tehnične specifikacije vključiti okoljske zahteve, oskrbuje s strokovnim znanjem, usposabljanjem in spletnimi orodji.

Države članice dejavno spodbujajo inovativnost podjetij in privzemanje okoljskih tehnologij. Za utrditev poslovnih priložnosti in razvoj okoljskih tehnologij so bili ponekod vzpostavljeni skupni vladni in poslovni organi (SE, UK). Nekatere države članice pa izboljšujejo dostop do financiranja okoljskih tehnologij, vključno s finančnimi spodbudami (UK) in podeljevanjem nagrad za inovativnost podjetjem (IT). SI je ustanovila Center odličnosti Okoljske tehnologije. Enaindvajset držav članic je dokončalo časovne načrte za izvedbo akcijskega načrta za okoljske tehnologije (ETAP).

Narediti je mogoče še več. Nadaljnji ukrepi vključujejo izvedbo pristopa integrirane politike do proizvodov, okrepitev zelenih javnih naročil, pregled sistemov EMAS in okoljskega označevanja ter razvoj raziskav proizvodov in proizvodnih postopkov, ki porabijo manj virov.

3.4. Ohranjanje in upravljanje naravnih virov

Ta izziv zajema več različnih področij. Napredek zmanjševanja celotne uporabe neobnovljivih naravnih virov se meri z domačo porabo snovi. Ta se je med letoma 2000 in 2004 v povprečju zmanjšala za 0,8 % na leto, kar pomeni spremembo v trendu počasne 0,1-odstotne povprečne letne rasti med letoma 1990 in 2000⁵. Produktivnost virov je med letoma 2000 in 2004 narasla za 2,3 %. Znotraj tega izziva se na nekaterih področjih kot so učinkovitost virov, gozdarstvo in nastajanje odpadkov kaže določena stopnja stabilnosti. Vendar pa nekateri podkazalci biotske raznovrstnosti, kot na primer tendence v nekaterih staležih rib, zbuja veliko skrb.

⁵

Poročilo Eurostata o spremljanju trajnostnega razvoja za leto 2007.

Stanje glede posebnih virov, kot so voda, zrak in tla, kot tudi v zvezi z biotsko raznovrstnostjo in ribištvom je različno in zapleteno, popolnih podatkov za EU-27 pa pogosto ni. V večini držav članic, za katere so podatki na voljo, se zdi, da se je med letoma 2000 in 2003 z zmanjšanjem odvzema podtalnice zmanjšal pritisk na vodne vire. Stanje površinskih voda ni enako jasno. Kakovost zraka se je nekoliko izboljšala, saj je bil med letoma 1990 in 2004 zabeležen upad škodljivih emisij v prometu – predhodnikov ozona, kislih snovi in drobnih delcev. Kakovost tal se še naprej slabša, podnebne spremembe pa zaostrujejo emisije toplogrednih plinov iz tal in grožnje erozije, zemeljskih usadov, zasoljevanja in zmanjšanja količine organskih snovi. Izčrpavanje staleža rib ostaja problematično. Pomemben delež ulovov rib v vodah, ki jih upravlja EU, izhaja iz staležev, ki so že zunaj varnih bioloških meja, še posebej visoko cenjene vrste rib (bele ribe). Trendi za pridelane in bentoške staleže rib, kot so trska, morska plošča in morski list ostajajo zaskrbljujoči. Medtem ko se zdi, da so se običajne ptičje populacije ustalile, nedavna študija kaže, da je ogroženih 15 % evropskih vrst sesalcev, nadaljnjih 9 % vrst pa se približuje stanju ogroženosti. Pri 27 % sesalcev se populacije manjšajo. Samo populacije 8 % vrst sesalcev se povečujejo.

Ključne pobude EU za ohranjanje virov in biotske raznovrstnosti so med drugim: tekoče izvajanje okvirne direktive o kakovosti zraka in okvirne direktive o vodah ter direktive o pticah in direktive o habitatih, izvajanje novega Evropskega sklada za ribištvo, tematska strategija za varstvo tal ter pobuda za uveljavljanje zakonodaje, upravljanje in trgovanje na področju gozdov (FLEGT).

Večina držav članic se trudi izboljšati upravljanje naravnih virov ter preprečevati njihovo prekomerno izkoriščanje, še zlasti na področju kmetijstva, gozdarstva, ribištva, spodbujanja biotske raznovrstnosti, upravljanja voda in odpadkov. Vse države dejavno izvajajo okvirne direktive o odpadkih, kakovosti zraka in vodah. Dejavnosti držav članic se med seboj razlikujejo; nove države članice so na primer bolj osredotočene na čiščenje komunalne odpadne vode. Nekatere države (AT, DE) so uvedle akcijske načrte za surovine, katerih namen je izboljšanje učinkovitosti virov. Večina jih izvaja ukrepe za zaustavitev upada biotske raznovrstnosti in določanje območij Natura 2000. Doseganje ciljev biotske raznovrstnosti in določanja območij Natura je med državami članicami različno uspešno. Vendarle pa je kazalec zadostnosti določanja območij po Direktivi o habitatih dosegel 93 % v državah EU-15 in 82 % v državah EU-25. Ob tem mnoge države članice poročajo, da so že ali skorajda dokončale svoje omrežje.

Nadaljnji ukrepi morajo voditi k splošni okrepitvi vključevanja učinkov biotske raznovrstnosti v politike in programe (vključno z zdravstvenim pregledom SKP), nadaljevanje izvajanja okvirnih direktiv o odpadkih, kakovosti zraka in vodah, dokončanje omrežja zaščitenih območij NATURA 2000 na kopnem in na morju ter zagotavljanje učinkovitega upravljanja in financiranja omrežja in okrepitev učinkovitosti mednarodnega upravljanja področja biološke raznovrstnosti. Cilja EU za zaustavitev upada biotske raznovrstnosti do leta 2010 in prispevanja k znatnemu zmanjšanju globalne stopnje upada biotske raznovrstnosti do leta 2010 ne bo mogoče doseči brez pomembnega dodatno vloženega truda. Države članice imajo posebno odgovornost, da z izboljšanim upravljanjem uskladijo rabo zemlje ter razvojne potrebe z ohranjanjem biotske raznovrstnosti in delovanja ekosistemov.

3.5. Javno zdravje

Evropejci ne le živijo dlje, ampak tudi večji del življenja preživijo brez resnejših zdravstvenih težav. Vse manj ljudi umre zaradi kroničnih bolezni. Prav tako se stalno zmanjšuje pogostnost hujših nesreč pri delu.

Slaba novica pa je, da so bolezni, povezane z načinom življenja, kot so debelost in duševne bolezni, vse pogostejše. Leta 2003 je bilo glede na državo med 30 in 64 % mladih moških, starih med 25 in 34 let, prekomerno težkih ali debelih, mladih žensk pa med 12 in 47 %. Delež prekomerno težkih ali debelih ljudi, starejših kot 65 let, je še veliko večji, namreč od 62 do 80 %. Debelost povečuje tveganje obolenja za diabetesom tipa 2, boleznimi srca in ožilja, določenimi oblikami raka in je povzročitelj bolezni zaradi bolečin v hrbtu ter depresij. Ocene *neposrednih* stroškov debelosti v EU v devetdesetih letih dvajsetega stoletja so znašale od 1 % izdatkov za zdravstveno varstvo na Nizozemskem do 3,1–4,2 % v Nemčiji in 6 % v Belgiji.

Kajenje ostaja povzročitelj zdravstvenih težav. Leta 2003 je bilo 26 % Evropejcev rednih kadilcev – 32 % moških in 21 % žensk⁶.

Na področju duševnih bolezni, čeprav število samomorov povsod upada, se na leto zgodi 60 000 samomorov, kar je več kot število Evropejcev, ki umrejo v prometnih nesrečah. Približno 11,5 % Evropejcev trpi za duševnimi motnjami. Trenutno stroški zdravljenja duševnih težav v EU znašajo vsaj 3–4 % BDP. Svetovna zdravstvena organizacija predvideva, da bo do leta 2020 depresija zasedla drugo mesto med svetovnimi boleznimi, za boleznimi srca.

Zdravstvena neenakost, merjena v razliki pričakovane življenjske dobe med socialnimi skupinami, znaša od 4–6 let med moškimi in 2–4 leta med ženskami. V nekaterih državah so te razlike veliko večje (10 let) in v mnogih državah se zdi, da se je ta razkorak v zadnjih treh desetletjih še razširil. V večini držav članic, ki so se EU priključile po maju 2004, so kazalci zdravja občutno slabši kot v državah, ki so se EU priključile pred majem 2004.

Čeprav večina političnega ukrepanja poteka na ravni držav članic ali na lokalni ravni, je EU izvedla vrsto pobud, ki so neposredno povezane z javnim zdravstvom: pregled možnosti splošnega označevanja živil in hranilne vrednosti, belo knjigo o strategiji za Evropo glede zdravstvenih vprašanj v zvezi s prehrano, prekomerno telesno težo in debelostjo, akcijski načrt za boj proti HIV/AIDS znotraj EU in v sosednjih državah, predlog za okvirno direktivo o trajnostni rabi pesticidov in novo strategijo EU o živalih in zdravju za obdobje 2007–13.

Države članice dejavno izvajajo pobude, da bi ukrotile bolezni, povezane z načinom življenja, bile pripravljene v primeru pandemije ter izboljšale ravnanje s kemikalijami. Države ne poročajo obširno o svojih dejavnostih na področjih zakonodaje o živilih in krmu, o dobrem počutju živali, duševnem zdravju ali o zmanjševanju neenakosti na področju zdravja. O dobrem medresorskem in medsektorskem sodelovanju na področju javnega zdravstva pričajo le maloštevilni dokazi.

⁶ Poročilo Eurostata o spremljanju trajnostnega razvoja za leto 2007 in viri generalnih direktorátov Komisije ter mednarodni viri, vključno z viri svetovne zdravstvene organizacije.

Na splošno morajo EU in države članice še naprej ukrepati, da bi ukrotile trenutni porast bolezni, povezanih z načinom življenja. V ospredju morata ostati zdravje in okolje (kemikalije in učinki onesnaževanja, ki se prenaša po zraku). Z nenehno zdravstveno neenakostjo v Evropi se je treba spopasti tako na ravni EU kot v državah članicah.

3.6. Socialna vključenost, demografija in migracije

Trajnostna Evropa mora graditi solidarnost med generacijami in znotraj njih, da bi se na splošno dvignila kakovost življenja. Zaskrbljujoče je, da je kar 16 odstotkov prebivalstva EU na robu revščine, najbolj ranljivi pa so otroci, starši samohranilci in starejši. V mnogih državah članicah ostaja integracija velik izziv, saj je brezposelnost tujih državljanov v nekaterih državah članicah stalno visoka. Tudi stopnja brezposelnosti mladih ostaja visoka in v nekaterih državah članicah se soočajo z velikim številom osipnikov.

Spodbudno je, da je na splošno manj brezposelnosti in da je bil dosežen skromen napredek pri zagotavljanju socialne in ozemeljske kohezije. Vendar pa ostajajo razlike v bogastvu med najbogatejšimi in najrevnejšimi regijami EU še vedno velike. Demografske spremembe pogojujejo posodobitev sistemov socialne zaščite. Ženske se vse pogosteje zaposlujejo, povprečna starost ljudi, ki zaključujejo svojo delovno dobo, pa narašča. Države članice preoblikujejo svoje pokojninske in zdravstvene sisteme.

Odperta metoda koordinacije je glavno orodje politike EU za boj proti socialni izključenosti in revščini. Nedavne pobude na tem področju so med drugim okvir Sveta za socialno zaščito in socialno vključenost, nov časovni načrt za 2006–10 za enakost moških in žensk ter Sporočilo o demografski prihodnosti Evrope. V obdobju 2007–2009 bo izveden širok načrt politike o zakoniti migraciji (sestavljen je iz okvirne in štirih posebnih direktiv).

Vse države članice so predstavile strategije za socialno zaščito in socialno vključenost za obdobje 2006–2008, ki pokrivajo vsa tri področja. Med državami so velike razlike v obsegu in časovni razporeditvi spopadanja z demografskimi izzivi, prav tako pa so različni njihovi politični odzivi.

Nadaljnje delovanje na tem področju se mora osredotočiti na oblikovanje trajnostne socialne zaščite in trajnostnih pokojninskih in zdravstvenih sistemov v skladu z demografskimi spremembami. Kot del širših strategij trga dela bodo morale države članice še naprej izvajati ukrepe za povečanje deleža žensk, starejših in mladih delavcev ter migrantov na trgu dela. Prožna varnost, ki jo države članice razvijajo kot enega izmed odgovorov na te izzive, hkrati zagotavlja uravnotežen pristop k prilagodljivi ureditvi pogodbenega dela in primerno podporo posamezniku. Države članice morajo nadaljevati razvoj na področju celovitih strategij za vseživljenjsko učenje, učinkovitih politik trga dela in sodobnih sistemov socialne varnosti.

3.7. Svetovna revščina

Izpolnjevanje razvojnih ciljev tisočletja je pripeljalo do spodbudnega razvoja. Svetovna revščina je od leta 2000 upadla za skoraj 4 %, kar pomeni, da se je 134 milijonov ljudi rešilo iz velike revščine. Popravila se je stopnja dokončanja osnovne šole, in sicer z 78 % v letu 2000 na 83 % v letu 2005. Izboljšuje se tudi kakovost in učinkovitost pomoči. Pritisk na okoljsko trajnost ostaja velik, še zlasti dostop do glavnih virov, kot so voda, les ali orna zemlja, kar bi lahko imelo hude posledice za preživetje najrevnejših in bi lahko bilo razlog za spore.

Po drugi strani pa milijarda ljudi še vedno ostaja v skrajni revščini. Nobena od regij v razvoju ni uspela doseči zastavljenega cilja zmanjšati umrljivost otrok; ena tretjina vseh otrok v državah v razvoju je podhranjenih ali pa ima ovirano rast. Polovica prebivalcev držav v razvoju je brez dostopa do izboljšanih sanitarnih razmer. Po zatišju v letu 2000 so v EU-15 poskočili prispevki URP/BND, kar je povzročilo porast z 0,32 % na 0,44 % med letoma 2000 in 2005. Vendar pa se je rast leta 2006 ustavila in prispevki URP/BND so rahlo upadli, na 0,43 %, EU pa je nekoliko zaostala za vmesnim ciljem za leto 2010.

Razvoj politike na ravni EU je napredoval. Decembra 2005 so tri institucije EU dorekle „Evropsko soglasje o razvoju“, kar postavlja izkoreninjenje revščine v središče razvojne politike EU. EU je največji svetovni donator in strategija EU za Afriko namenja prednost sodelovanju z Afriko (Skupna strategija EU - Afrika 2007). Prav tako je EU dejavna v Sredozemlju s svojo sosedsko politiko in sodeluje z Latinsko Ameriko in Azijo. Številne nove politične pobude pomagajo krepiti koordinacijo delovanja EU in skladnost pomoči.

Pet let po Svetovnem vrhu o trajnostnem razvoju (WSSD 2002) je bil dosežen le skromen napredek pri izpolnjevanju nekaterih zastavljenih ciljev. Kljub temu so EU in države članice zavezane, da bodo dejavno spodbujale trajnostni razvoj po vsem svetu in zagotavljale, da bosta notranja in zunanja politika EU združljivi s svetovnim trajnostnim razvojem. To je zelo obsežna naloga in države članice so se odločene bolj osredotočiti na posamezne tematske sklope ali geografske regije, ki so zanje še posebej pomembne.

Vmesni cilj obsega pomoči 0,56 % BDP do leta 2010 je še vedno mogoče doseči na poti k razvojnemu cilju tisočletja 0,7 % BDP do leta 2015. Vendar pa je za to potrebno vložiti še veliko truda. Ostaja še veliko izzivov, med drugim: nadaljnji razvoj uporabe splošne proračunske podpore kot mehanizem izvajanja pomoči, reševanje vse večjega izziva okoljskih migrantov in notranje razseljenih oseb, povečanje predanosti držav članic pobudam o vodah in gozdovih, zagotavljanje ustreznega pomena okoljskega vidika trajnostnega razvoja pri dodeljevanju pomoči, uveljavljanje mednarodnega sistema upravljanja okolja, ki bo omogočil izvajanje trajnostnega razvoja in zagotavljanje, da bo trgovinska politika prispevala k trajnosti. Razumljivo je, da je nadaljnje sodelovanje in usklajevanje pomoči bistvenega pomena, če želi EU vidno prispevati k doseganju razvojnih ciljev tisočletja.

4. MEDSEKTORSKE POLITIKE

4.1. Izobraževanje in usposabljanje

Izobraževanje in usposabljanje sta nujna pogoja, ki ju morajo državljani izpolniti, če želijo doseči cilje trajnostnega razvoja. Program dela „Izobraževanje in usposabljanje 2010“ je politični okvir evropskih ukrepov za izobraževanje in usposabljanje, znotraj katerega so se države članice dogovorile za pet ključnih norm, ki jih želijo doseči do leta 2010: zmanjšati število tistih, ki prezgodaj prekinejo proces šolanja, povečati raven pismenosti petnajstletnikov in povečati stopnjo dokončanja srednje šole. Namen programa je izboljšati kakovost in vsem zagotoviti dostop. Države članice se vse pogosteje odzivajo na te izzive in vključujejo izzive trajnostnega razvoja v svoje izobraževalne sisteme. Povečanje vseživljenjskega učenja v EU-25 s 7,5 % v letu 2000 na 9,6 % v letu 2006 je spodbudno glede na barcelonski cilj, ki je doseči 12 % do leta 2010.

4.2. Raziskave in razvoj

Raziskave in tehnološki razvoj so bistveni za oblikovanje inovativnih in naprednih rešitev, potrebnih za resničen napredek pri soočanju s petimi ključnimi izzivi na tem področju. Podatki Eurostata kažejo, da so med letoma 2000 in 2005 vlaganja v raziskave in razvoj glede odstotka BDP mirovala na 1,9 % v letu 2005 v EU-15 in na 1,4 % v EU-25, kar je daleč od cilja EU 3 % BDP do leta 2010.

Eden od glavnih ciljev Sedmega okvirnega programa Evropske skupnosti za raziskave, tehnološki razvoj in predstavitvene dejavnosti (FP7), ki se je začel januarja 2007, je mobilizacija evropskih raziskav za trajnostni razvoj⁷. V letu 2007 – prvem letu izvajanja okvirnega programa – je 40 % potrebnih ukrepov kooperativnih raziskav neposredno ali posredno povezanih z izzivi strategije trajnostnega razvoja EU. Predlagani sta bili dve skupni tehnološki pobudi, „Čisto nebo“⁸ in „Gorivne celice in vodik“⁹. Petnajst delovnih tehnoloških platform in štirinajst Eranetov tudi neposredno obravnava cilje strategije trajnostnega razvoja EU. Komisija je razvila smernice o uporabi davčnih spodbud in javnih naročil za pospešitev vlaganj v raziskave v zasebnem sektorju ter pregledala svoj okvir državnih pomoči za podporo raziskavam in razvoju ter inovativnim dejavnostim.

Iz poročil držav članic je razvidno, da se z vidika Evropskega raziskovalnega prostora večina nacionalnih raziskovalnih politik spopada s sedmimi ključnimi izzivi strategije trajnostnega razvoja EU na podlagi raziskav in razvoja.

Komisija si bo še naprej prizadevala z raziskavami in razvojem dosegati trajnostni razvoj z namenom izkoriščanja sinergij med lizbonsko strategijo za rast in delovna mesta ter strategijo trajnostnega razvoja EU.

4.3. Financiranje in gospodarski instrumenti

Na ravni EU in držav članic se za podporo trajnostnega razvoja uporablja široka paleta tržno usmerjenih instrumentov (davki in sistem trgovanja z emisijami) in tržnih spodbud za posamezne politike (finančna podpora RR, inovacije in predstavitev posebnih vprašanj). Še je možnosti za uporabo tržno usmerjenih instrumentov.

Marca 2007 je Komisija sprejela Zeleno knjigo o tržnih instrumentih za namene okoljske in energetske politike in z njima povezanih politik, v letu 2008 pa bo pregledala Direktivo o obdavčitvi energije¹⁰ in začela preučevati načine prepoznavanja in opuščanja okolju škodljivih subvencij. Komisija je podala zakonodajni predlog za prestrukturiranje obdavčitve osebnih avtomobilov¹¹ in uskladitev obdavčitve neosvinčenega bencina in plinskega olja, ki se uporabljata kot pogonsko gorivo¹².

⁷ Sklep št. 1982/2006/ES Evropskega parlamenta in Sveta z dne 18. decembra 2006 o Sedmem okvirnem programu Evropske skupnosti za raziskave, tehnološki razvoj in predstavitvene dejavnosti (2007–2013) – glej točko 29 preambule in Prilogo I.

⁸ COM(2007) 315 končn.

⁹ COM(2007) 571 končn.

¹⁰ Direktiva Sveta 2003/96/ES.

¹¹ COM(2005) 261.

¹² COM(2007) 52.

Evropski sklad za regionalni razvoj in Kohezijski sklad sta glavna finančna instrumenta EU, ki zagotavljata pomembno finančno podporo ključnim področjem strategije trajnostnega razvoja EU za obdobje 2007–2013, kot so podnebne spremembe (9 milijard EUR) in trajnostni prometni sistem (36 milijard EUR). Kohezijska politika uporablja načeli trajnostnega razvoja „Sodelovanje državljanov“ in „Povezanost politik in upravljanje“, tako da vključuje vse zainteresirane strani na ravni vseh vladnih struktur in spodbuja razumljivo oblikovanje politik v vseh različnih sektorjih.

5. PARTNERSKO SODELOVANJE

5.1. Komunikacija, pritegnitev akterjev in povečanje uspeha

Strategija EU je lahko učinkovita in uspešna samo če se o njej ustrezno obvešča in se pravilno izvaja na vseh ravneh družbe ter vključuje državljanje, podjetja in vlado. EU in države članice so za doseganje tega cilja organizirale prireditve osveščanja ter tematske konference o vprašanjih kot so podnebne spremembe, promet in nacionalno zdravstvo.

Prispevek državljanov (vključno z nevladnimi organizacijami) je konstruktiven in kritičen pogled na načine izvajanja. Lokalna agenda 21 in Kampanja za evropska trajnostna mesta in kraje sta primera tega. Forumi interesnih skupin EESO v maju 2007¹³ so se udeležile različne skupine civilne družbe in razpravljale o tem, kako lahko civilna družba nadaljuje razvoj tvornih rešitev za podnebne spremembe.

Družbe in vodje podjetij se začenjajo zavedati konkurenčne prednosti, ki jim jo daje trajnostni način poslovanja. Indeks trajnostnega razvoja Dow Jones (Dow Jones Sustainability Group Index)¹⁴ kaže, da so podjetja, ki kotirajo na borzi, pogosto uspešnejša od teh, ki ne. Vodje podjetij sprejemajo nove pobude. Dve od njih sta Skupina evropskih vodij gospodarskih družb (European Corporate Leaders Group) in Evropska zveza za družbeno odgovornost gospodarskih družb, ki uvajata nove inovativne načine izboljšanja okoljske in socialne uspešnosti poslovanja podjetij.

5.2. Doseganje rezultatov

Strategija trajnostnega razvoja 2006 je vpeljala novo strukturo upravljanja. V preteklem letu je vsaka država članica imenovala koordinatorja za strategijo, Komisija pa je oblikovala skupino koordinatorjev strategije trajnostnega razvoja, ki tudi sodeluje z evropsko mrežo za trajnostni razvoj.

Eurostat je prispeval k spremljanju napredka na podlagi obširnega sklopa Kazalnikov trajnostnega razvoja, ki so zdaj bolj usklajeni s prednostnimi nalogami in cilji prenovljene strategije trajnostnega razvoja EU¹⁵. Razprave z Eurostatom o kazalnikih potekajo redno.

¹³ http://www.eesc.europa.eu/stakeholders_forum/index_en.asp.

¹⁴ Indeks trajnostnega razvoja Dow Jones (Dow Jones Sustainability Index) je bil osnovan leta 1999 in je prvi svetovni indeks, ki spremlja uspešnost finančnega poslovanja vodilnih trajnostnih podjetij po vsem svetu.

¹⁵ Seznam prenovljenega seznama kazalnikov trajnostnega razvoja je na voljo v prilogi k Delovnemu dokumentu služb Komisije o strategiji trajnostnega razvoja.

V strategiji trajnostnega razvoja EU je bila predlagana institucionalizacija medsebojnih pregledov nacionalnih strategij, da bi bila prepoznavanje in izmenjava dobrih praks v postopku vzajemnega učenja lažja. Komisija je pripravila priročnik in v letu 2007 sofinancirala medsebojni pregled Nizozemske nacionalne strategije trajnostnega razvoja. Pregled je zahteval znaten prispevek k tekočemu preoblikovanju Nizozemske strategije trajnostnega razvoja in je imel viden političen vpliv. V letu 2008 so načrtovani nadaljnji pregledi.

EESO je septembra 2006 ustanovil opazovalno skupino za trajnostni razvoj¹⁶, ki je pripravila mnenje o Dvoletnem poročilu o napredku strategije EU o trajnostnem razvoju, ki je bilo sprejeto 11. julija 2007. Odbor regij je pripravil mnenje o izobraževanju za spodbujanje trajnostnega razvoja, ki naj bi se sprejelo jeseni 2007.

Države članice posodablajo svoje nacionalne strategije in načrtujejo njihovo uskladitev s strategijo trajnostnega razvoja EU.

6. SKLENE UGOTOVITVE

Sklepi Evropskega sveta iz junija 2006 so pomenili začetek partnerstva med EU, državami članicami, civilno družbo in podjetji za sodelovanje na poti k doseganju ciljev trajnostnega razvoja.

Iz tega poročila o napredku je razvidno, da je napredek v praksi sicer skromen, zato pa je razvoj politik na mnogih področjih na ravni EU in držav članic toliko uspešnejši, še zlasti na področjih podnebnih sprememb in čiste energije. Prednostne naloge, zastavljene v strategiji iz junija 2006, ostajajo. Mnogi zgledi v tem poročilu in v prilogi k poročilu dokazujejo, da je treba še naprej pozornost posvečati izvajanju politik na vseh prednostnih področjih.

¹⁶ http://www.eesc.europa.eu/sections/sdo/index_en.asp.